

MAKSIM GORKI
VARJENKA

MAKSIM GORKI
VARJENKA

 SAGA
EGMONT

Maksim Gorki

Varjenka

Suomentanut Reino Silvanto

SAGA Egmont

Varjenka

Original title

Варенька Олесова

Cover image: Shutterstock

Copyright © 2020 SAGA Egmont

All rights reserved

ISBN: 9788726546088

1. e-book edition, 2020

Format: EPUB 2.0

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means without the prior written permission of the publisher, nor, be otherwise circulated in any form of binding or cover other than in which it is published and without a similar condition being imposed on the subsequent purchaser.

SAGA Egmont www.saga-books.com - a part of Egmont,
www.egmont.com

I

... Muutamia päiviä sen jälkeen, kun Ippolit Sergejevitsh Palkanov oli nimitetty yksityisdosentiksi erääseen maaseutuyltiopistoon, hän sai sähkösanoman sisareltaan tämän maatilalta, joka sijaitsi kaukaisessa metsärikkaassa pitäjässä Volgan varrella.

Sähkösanoma ilmotti lyhyesti:

"Mieheni on kuollut. Matkusta heti tänne avukseni. Jelisaveta."

Tämä hälyyttävä kutsu teki Ippolit Sergejevitshin levottomaksi; se särki hänen suunnitelmansa ja mielialansa. Hän oli jo päättänyt matkustaa kesäksi maalle erään toverinsa luo ja tehdä siellä lujasti työtä valmistautuakseen kaikella kunnialla luennoimaan seuraavalla lukukaudella, mutta nyt piti matkustaa päälle tuhannen virstaa Pietarista sekä tulevasta työpaikasta lohduttamaan naista, joka on menettänyt miehensä, jonka kanssa, ainakin kirjeistä päättäen, yhteiselämä ei suinkaan ollut suloista.

Hän oli nähnyt sisarensa viimeksi neljä vuotta sitten, he kirjottivat harvoin toisilleen, ja heidän välilleen oli jo aikoja sitten muodostunut puhtaasti muodollinen suhde, mikä on niin tavallista välimatkan ja erilaisten harrastusten erottamain sukulaisten välillä. Sähkösanoma johti häntä muistelemaan sisarensa miestä, hyväsydämistä, lihavaa herraa, joka oli pitänyt syömisestä ja juomisesta. Hänen kasvonsa olivat pyöreät, pienten punaisten verisuonten peittämät, ja silmät iloiset ja pienet. Hänen oli tapana veitikkamaisesti siristää vasenta silmäänsä ja makeasti hymyillen laulaa mitä huonoimmalla ranskankielellä:

"Regardez par ci, regardez par là..."

Ja Ippolit Sergejevitshin oli jotenkuten epämieluisia ajatella, että tämä hauska mies oli kuollut, sillä kehnot ihmiset elävät tavallisesti kauan.

Ippolit Sergejevitshin sisar oli suhtautunut miehensä heikkouksiin puoleksi halveksivasti. Ymmärtäväisenä naisena hän käsitti, että hän kiveen ampumalla menettäisi vain nuolensa. Tuskinpa hän suri liikoja miehensä kuolemaa...

Olisi kuitenkin sopimatonta hyljätä sisaren pyyntö. Saattaisihan hänen luonaan työskennellä niinkuin missä muuallakin...

Ippolit Sergejevitsh päätti matkustaa, ja paria viikkoa myöhemmin, eräänä lämpimänä kesäkuun iltana, hän väsyneenä neljäkymmenen virstan matkasta asemalta perille istui jo teetä juoden pöydän ääressä vastapäätä sisartaan terassilla, joka oli puutarhaan päin.

Terassin kaidepuiden vieressä kasvoi komeita sireni- ja akasiapensaita, joiden läpi auringon vinot säteet paraillaan tunkeutuivat vavisten ilmassa kuin hienot kultalangat. Kuviomaiset varjot peittivät pöydän, jolla oli runsaasti maalaisruokia. Ilma oli täynnä lehmusten, sirenien ja tuoreen, auringon lämmittämän maan tuoksua. Linnut visertelivät äänekkäästi puistossa, ja toisinaan lensi terassille mehiläinen tai ampiainen suristen ja risteillen pöydän yläpuolella. Jelisaveta Sergejevna otti lautasliinan ja huitoen sitä ilmassa harmistuneena ajoi mehiläiset ja ampiaiset puistoon.

Ippolit Sergejevitsh oli jo huomannut, ettei sisarensa sure paljoakaan miehensä kuolemaa, että hän katsoo häneen, veljeensä, tutkivasti ja salaa häneltä jotakin. Veli oli tottunut ajattelemaan, että sisarensa on nainen, joka on kokonaan uponnut taloushuoliin ja murtunut avioelämänsä

ikävyyksistä, ja odotti näkevänsä hermostuneen, kalpean ja väsyneen naisen. Mutta nyt, katsellessaan sisarensa soikeihin, terveisiin, ahavoituneisiin, rauhallisiin ja suurten, kirkkaitten, viisaitten silmäin elostamiin kasvoihin, hän tunsu erehtyneensä suuresti ja kuunnellessaan hänen puhettaan hän koetti päästä sen salaisen perille, josta Jelisaveta Sergejevna vaikenä.

— Minä olin tähän jo valmistautunut, — sanoi Jelisaveta Sergejevna korkealla ja levollisella kontra-altoäänellä, joka korkeissa kohdissa värähteli kauniisti. — Toisen halvauskohtauksen jälkeen hän melkein joka päivä valitti pistoa sydämessä, epätasaista verenkiertoa ja unettomuutta... Sanotaan hänen kovin kiihtyneen ja huutaneen pellolla... ja edellisenä päivänä hän oli ollut vieraisa Aljesovin luona, joka on tilanomistaja, täysinpalvellut eversti, suuri, jalkaleiniä poteva juoppo ja kyynikko! Sivumennen sanoen hänellä on tytär — todellinen aarre!.. Kyllä sinä tutustut täällä häneen...

— Jollei voi välttää... — virkkoi siihen Ippolit Sergejevitch katsahtaen hymy suupielessä sisarensa.

— Ei voi! Hän käy täällä usein... ja nyt entistä useammin, — vastasi sisar myöskin hymyillen.

— Etsiikö hän sulhasta? Minä en kelpaa siihen osaan.

Sisar katsoi tarkkaavasti veljensä soikeita, laihoja kasvoja, suippoa mustaa partaa ja korkeata valkeata otsaa.

— Mikset kelpaa? Minä puhun tietysti aivan ylimalkaisesti ilman vähintäkään ajatusta tästä neiti Aljesovasta — sinä tulet kyllä ymmärtämään minkä tähden, kun saat nähdä hänet... Mutta aiot kai sinäkin mennä naimisiin?

— En ainakaan piakkoin, — vastasi veli lyhyesti kohottaen vaaleanharmaitten, himmeitten silmäinsä katseen teelasista sisareen.

— Niin, — sanoi Jelisaveta Sergejevna ajatuksissaan, —
ottaa tämä askel kolmikymmenvuotiaana on sekä liian
aikaista että liian myöhäistä miehelle...

Veli oli tyytyväinen siihen, että sisarensa oli herennyt
puhumasta miehensä kuolemasta. Mutta minkätähden hän
oli oikeastaan kutsunut hänet luokseen?

— Pitää naida joko kaksikymmentä- tai
neljäkymmentävuotiaana, — jatkoi sisar yhä mietteissään,
— sillä siten on vaara pettää itsensä ja toinen paljoa
pienempi... Ja jos pettääkin, niin edellisessä tapauksessa
joutuu maksamaan sakkoa tai hyvittämään vereksillä
tunteillaan, jälkimäisessä edes ulkonaisella asemallaan,
joka neljäkymmenvuotiaalla miehellä on melkein aina hyvä.

Veljestä tuntui, kuin sisar olisi puhunut enemmän
itselleen kuin hänelle, eikä hän keskeyttänyt sisartaan,
vaan asettui mukavasti nojatuoliin ja hengitti syvään
hyvälle tuoksuvaan ilmaan.

— Niin, minä sanoin, että hän edellisenä päivänä oli ollut
Aljesovin luona ja juonut tietysti siellä paljon. Se riitti... —
Jelisaveta Sergejevna huojutti surullisesti päätään. — Nyt
olen minä yksin... vaikka minä jo kolmannesta aviovuodesta
saakka olen henkisesti tuntenut itseni yksinäiseksi. Minun
asemani on omituinen! Olen kaksikymmentäkahdeksan
vuotta vanha, minä en ole elänyt, vaan hoitanut vain
miestäni ja lapsiani... Lapset ovat kuolleet... Ja minä... mitä
minun nyt pitää tehdä? Miten minun pitää ruveta nyt
elämään? Minä mäisin tämän maatilan ja matkustaisin
ulkomaille, mutta hänen veljensä odottaa saavansa periä ja
voi ruveta kärjöimään. Minä en aio luopua omastani ilman
laillista syytä, jota en näe hänen vaatimuksessaan olevan.
Mitä sinä tästä arvelet?

— Sinä tiedät, etten ole lakimies, — hymähti Ippolit
Sergejevitsh. — Mutta kerrohan asia juurtajaksain, niin

saamme nähdä. Tuo veli... onko hän kirjottanut sinulle?

— On... ja aika röyhkeästi. Hän on peluri, on hunningolla, rappiolla... Mieheni ei pitänyt hänestä, vaikka he olivat hyvin samanlaisia.

— Anna kuulua! — sanoi Ippolit Sergejevitsh ja hykersi tyytyväisenä käsiään. Hänen teki mielensä tietää, miksi sisarensa häntä tarvitsi, sillä hän ei pitänyt mistään hämärästä ja epäselvästä. Hän huolehti ennen kaikkea omasta sisäisestä tasapainostaan, ja jos jokin hämärä, epäselvä häiritsi tätä tasapainoa, niin hänen mielensä muuttui levottomaksi ja ärtyisäksi, mikä kannusti häntä mitä pikimmin selittämään itselleen tuon epäselvän, panemaan sen oman maailmankatsomuksensa kehyksiin... ja unohtamaan sen sitten.

— Suoraan sanoen, — selitti Jelisaveta Sergejevna hiljaa, katsomatta veljeensä, — tämä typerä vaatimus säikäytti minua aika lailla. Minä olen niin väsynyt, Ippolit, lepäisin niin mielelläni... mutta nyt on taas jotakin tulossa.

Hän huokasi raskaasti ja otettuaan veljensä lasin jatkoi alakuloisella äänellä, joka vastenmielisesti kiihotti Ippolit Sergejevitshin kuulohermoja:

— Kahdeksanvuotinen yhdyselämä sellaisen miehen kanssa kuin miesvainajani antaa minun mielestäni oikeuden levätä. Minun asemassani joku muu nainen, jossa on vähemmän kehittynyt velvollisuudentunne, olisi aikoja sitten katkaissut tämän raskaan kahleen, mutta minä olen kantanut kuormani, vaikka usein uuvuinkin sen painosta. Ja lasten kuolema... oi Ippolit, jospa sinä tietäisit, kuinka minä kärsin heidät menetettyäni!

Ippolit Sergejevitsh katsoi hänen kasvoihinsa myötätuntoisen näköisenä, mutta sisaren valitukset eivät liikuttaneet hänen mieltään. Hän ei pitänyt sisaren kirjallisesta puhetavasta, joka ei ollut luonteenomaista

syvästi tuntevalle ihmiselle, eikä hänen vaaleista silmistään, jotka vilkuilivat niin omituisesti milloin sinne milloin tänne kiintyen harvoin mihinkään määrättyyn kohtaan. Hänen liikkeensä olivat pehmeät, varovaiset, ja koko hänen solakasta vartalostaan huokui sisäistä kylmyyttä.

Iloinen lintu istahti terassin kaidepuulle, juoksi sitä pitkin ja pyrähti lentoon. Veli ja sisar seurasivat sitä katseillaan ja vaikenivat jonkun aikaa.

— Käykö sinun luonasi vieraita? Lueskeletko sinä mitään? — kysyi veli poltellen paperossiaan ja ajatellen, kuinka suloista olisi tänä ihanana, hiljaisena iltana istua ääneti kaikessa rauhassa nojatuolissa tällä terassilla, kuunnella lehtien lepatusta, odotella yötä, joka vaimentaa äänet ja sytyttää tähdet.

— Varjenka käy... ja Banartseva ajaa joskus, harvoin, luokseni... Sinä kaiketi muistat hänet? Ljudmila Vasiljevnan? Hänenkin avioelämänsä on onnetonta, mutta hän osaa olla panematta sitä pahakseen. Mieheni luona kävi paljon miespuolisia vieraita, mutta ei ainoatakaan intresanttia! Minulla ei ole ollut kenen kanssa puhua... maanviljelys, metsästys, kunnalliset selkkaukset, juorut — siinä heidän ohjelmansa... Muuten... on täällä sentään yksi... tuomarikokelas Bjenkovskij... nuori ja hyvin sivistynyt. Muistatko sinä Bjenkovskijn perheen? Odotappas! Taitaa joku tulla...

— Kuka tulee... Bjenkovskij? — kysyi Ippolit Sergejevitsh. Hänen kysymyksensä huvitti sisarta jostakin syystä.

Tämä nousi nauraen tuoliltaan ja sanoi oudosti:

— Varjenka!

— Vai niin!

— Saammehan nähdä, mitä sinä hänestä arvelet... Hän on vallottanut täällä kaikki. Mutta mikä hirviö hän onkaan

henkiseltä puolelta katsottuna! Muuten — saathan kohta itse nähdä!

— Ei minua nyt haluttaisi... — ilmotti veli välinpitämättömästi ojennellen itseään nojatuolissa.

— Minä palaan aivan kohta, — sanoi Jelisaveta Sergejevna mennen sisälle huoneeseen.

— Mutta jos hän tulee sinun poissaollessasi, — arveli veli rauhattomasti. — Älä mene... anna minun mieluummin poistua!

— Minä tulen tuossa tuokiossa! — huusi sisar sisältä.

Ippolit Sergejevitsh rypisteli otsaansa ja jäi nojatuoliin. Hän katseli puistoon päin, josta kuului kavioitten kapsetta ja ratasten jyrinää.

Ippolit Sergejevitshin silmäin edessä oli rivittäin vanhoja, vääriä lehmuksia, vaahteroita ja tammia, joita iltainen hämärä verhosi. Niitten kampuraiset oksat kietoutuivat toisiinsa, muodostivat ylhäällä sakean, tuoksuvan lehvistön, ja itse nuo vanhuuttaan riutuneet puut haljenneine kuorineen ja katkenneine oksineen näyttivät muodostavan perheen eläviä olentoja, joita yhdisti läheinen pyrkimys ylöspäin, valoon. Mutta niitten kaarna oli kokonaan homeisen, keltaisen sammalen peitossa ja juurista työntyi ilmoille sakea vesakko, ja sentähden oli vanhoissa, mahtavissa puissa paljon kuivuneita oksia, jotka riippuivat ilmassa kuin elottomat luurangot.

Ippolit Sergejevitsh katseli niitä ja halusi nukahtaa nojatuoliin vanhan puiston tuoksuun.

Puitten oksain ja runkojen välistä pilkisti punertava taivaanranta, ja sen kirkasta pohjaa vasten puut näyttivät sitäkin synkemmiltä ja riutuneemmilta. Käytävää pitkin, joka johti terassilta hämäärään kaukaisuuteen, liikkui hitaasti tiheitä varjoja, ja joka hetki kasvoi hiljaisuus, joka loihti esiin jonkunlaisia sekavia mielikuvia. Ippolit

Sergejevitch joutui illan lumoihin ja muodosti varjoista tutun naisen varjokuvan ja kuvasi itsensä tämän naisen viereen. He astelivat vaieten pitkin käytävää sinne kauas, nainen häneen nojaten ja hän tuntien naisen lämpöisen läheisyyden.

— Hyvää iltaa! — kajahti täyteläinen ääni.

Hän hypähti pystyyn ja silmäili hiukan hämillään ympärilleen.

Hänen edessään seisoj keskikokoinen tyttö yllään harmaa puku ja pään päällä jotakin valkoista ja ilmakasta kuin morsiusharso — siinä kaikki, mitä hän näki ensi silmäyksellä.

Tyttö ojensi hänelle kätensä kysyen:

— Ippolit Sergejevitch, eikö niin?... Nimeni on Aljesova... minä tiesin, että te saavutte tänään, ja tulin katsomaan millainen olette. Minä en ole milloinkaan nähnyt oppineita enkä... enkä tiennyt, että he voivat olla tuollaisia.

Lämmin, voimakas, pieni käsi puristi lujasti Ippolit Sergejevitchin kättä, ja tämä, hieman hämillään yllättävästä hyökkäyksestä, kumarsi ääneti pahotellen itselleen hämiään ja ajatellen, että kun hän katsoo tyttöä kasvoihin, niin näkee peittelemätöntä ja raakaa kiemailua. Mutta katsottuaan Ippolit Sergejevitch näki kaksi suurta tummaa silmää, jotka hymyilivät hyväntahtoisesti ja ystävällisesti ja valaisivat kauniita kasvoja. Hän muisti nähneensä samanlaiset ylpeyttä ja tervettä kauneutta uhkuvat kasvot eräässä italialaisessa maalauksessa. Samanlainen pieni suu mehevine huulineen, samanlainen otsa, kaareva ja korkea ja sen alla suuret, tummat silmät.

— Sallikaa minun sanoa, että toisivat tulta... olkaa hyvä ja istukaa, — pyysi hän tyttöä.

— Älkää vaivatko itseänne, minä olen täällä kuin kotonani... — sanoi tyttö istuutuen hänen nojatuoliinsa.